

Tilburg University

Strafrecht

Simmelink, J.B.H.M.

Published in:
Verbetering van hoger beroep?

Publication date:
2006

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Simmelink, J. B. H. M. (2006). Strafrecht. In J. M. Barendrecht, & M. W. de Hoon (Eds.), *Verbetering van hoger beroep?* (pp. 155-178). Boom Juridische Uitgevers.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Strafrecht

J.B.H.M. Simmelink

1 Recent in Nederland ingevoerde of voorgestelde wijzigingen van het hoger beroep

1.1 *Enige kenmerken van het huidige recht*¹

De behandeling van strafzaken in hoger beroep is opgedragen aan de gerechtshoven. In het algemeen staat tegen vonnissen van de rechtbank hoger beroep open voor de officier van justitie en de verdachte. Op deze regel bestaan twee uitzonderingen. De eerste ziet op gevallen waarin de verdachte is vrijgesproken; tegen een vrijspraak staat voor de verdachte geen rechtsmiddel open, omdat hij geacht wordt daarbij geen belang te hebben. De tweede uitzondering heeft betrekking op vonnissen betreffende overtredingen.² Tegen deze vonnissen staat voor de verdachte en de officier van justitie geen hoger beroep open als de veroordeling enkel bestaat uit toepassing van artikel 9a Sr (het rechterlijk pardon) of als de opgelegde geldboete niet hoger is dan € 50.

Het hoger beroep is in de artikelen 404 e.v. Sv vormgegeven als een geheel nieuwe en volledige behandeling van de strafzaak. Bij deze behandeling staat voorop dat de appelrechter de zaak zoals die in eerste aanleg heeft gediend geheel opnieuw beoordeelt. Hierbij kan door de officier van justitie of de verdediging nieuwe informatie worden ingebracht en kunnen opnieuw getuigen en deskundigen worden gehoord.³ Verder is de appelrechter in geen enkel opzicht

1 Op deze plaats wordt volstaan met een korte aanduiding van enkele kenmerken van het hoger beroep in strafzaken. Uitgebreider hierover: M.S. Groenhuijsen & G. Knigge (red.), *Dwangmiddelen en rechtsmiddelen*. Derde interimrapport onderzoeksproject *Strafvoordering 2001*, Kluwer: Deventer 2002, het deelrapport van E.F. Stamhuis, 'Het stelsel van gewone rechtsmiddelen', p. 200-206, en het deelrapport van M.S. Groenhuijsen & J. de Hullu, 'Het hoger beroep', p. 329-355.

2 Op deze uitzondering is weer een uitzondering gemaakt: het hoger beroep staat wel open als de veroordeling betrekking heeft op een overtreding uit lagere regelgeving, zoals provinciale en gemeentelijke verordeningen.

3 In het wetboek wordt veelvuldig gesproken over het horen van getuigen en deskundigen. In de betrokken regelingen zijn de voorzieningen voor getuigen op gelijke wijze van toepassing op deskundigen. Om deze reden zal ter voorkoming van een veelvuldige herhaling van de woorden 'getuigen en deskundigen' in deze paragraaf enkel worden gesproken van 'getuigen'.

gebonden aan de oordelen van de rechter in eerste aanleg. De appelrechter dient zelfstandig te beslissen over de punten van artikelen. 348 en 350 Sv. Het resultaat hiervan kan zijn dat de appelrechter het vonnis van eerste aanleg geheel of gedeeltelijk vernietigt en opnieuw recht doet, dan wel dat hij door bevestiging van het vonnis de beslissingen van de eerste aanleg geheel voor zijn rekening neemt (art. 423 Sv).

Op de onbeperktheid van het hoger beroep kan door de verdachte of de officier van justitie maar een beperking worden aangebracht. Als in eerste aanleg meerdere strafbare feiten aan de rechter zijn voorgelegd, mag het hoger beroep tot een of meer van deze feiten worden beperkt. Een verderstreckende beperking van het hoger beroep tot bijvoorbeeld alleen de bewezenverklaring of de strafmaat is niet toegestaan (art. 407 Sv). Een andere bijzonderheid is dat de feitelijke grondslag van het onderzoek in eerste aanleg (de tenlastelegging) ook in hoger beroep nog kan worden gewijzigd. Het gevolg van toepassing van deze bevoegdheid is niet dat de appelrechter de zaak moet verwijzen naar de rechter in eerste aanleg voor een hernieuwde behandeling op basis van de gewijzigde grondslag, maar dat de appelrechter de zaak op grondslag van de gewijzigde tenlastelegging moet beoordelen.

De 'partij' die hoger beroep heeft ingesteld, is bevoegd om binnen een termijn van veertien dagen na de instelling van het beroep een schriftuur in te dienen. In deze schriftuur kan de verdediging opgeven welke getuigen en deskundigen in hoger beroep zouden moeten worden gehoord. Deze bevoegdheden laten onverlet dat de verdediging ook nog na de uitreiking van de oproeping voor de zitting in hoger beroep getuigen en deskundigen kan opgeven en direct na de voordracht van de zaak op de terechtzitting de bezwaren tegen het vonnis in eerste aanleg kan opgeven.

Voor bepaalde beslissingen van de rechter in hoger beroep gelden zogenaamde eenparigheidsregels. Als de verdachte in eerste aanleg is vrijgesproken, dan kan de appelrechter in het door de officier van justitie ingestelde hoger beroep alleen met eenparigheid van stemmen tot een bewezenverklaring komen. Eenzelfde eenparigheid is voorgeschreven voor een strafverzwaring als het hoger beroep alleen is ingesteld door de verdachte.

Strafzaken die in eerste aanleg door een enkelvoudige kamer zijn berecht, kunnen in beginsel ook in hoger beroep bij een enkelvoudige kamer worden aangebracht. De grens voor enkelvoudige berechting voor de eerste aanleg en voor het hoger beroep is echter niet gelijk. Voor berechting door de politierechter dient de zaak eenvoudig van aard te zijn en kan een straf van maximaal een jaar vrijheidsstraf worden opgelegd (art. 368 en 369 Sv). De bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep is echter beperkt tot de zaken die in eerste

aanleg zijn bestraft met maximaal zes maanden. De enkelvoudige rechter in hoger beroep is niet bevoegd om deze straf te verzwaren. Indien hij meent dat een zwaardere straf dan zes maanden moet worden opgelegd, dient de zaak te worden verwezen naar de meervoudige kamer (art. 411 Sv).

1.2 *Reeds ingevoerde maatregelen*

In de loop der jaren zijn in de regeling van het hoger beroep uiteenlopende wijzigingen aangebracht ter verbetering van de kwaliteit van de appelrechtspraak of versnelling van de afdoening van strafzaken in hoger beroep. Gewezen kan worden op de volgende wetswijzigingen:

Inrichting van hoger beroep procedures

a. *Versnelde oproeping terechtzitting*

De oproeping voor de terechtzitting in hoger beroep kan onmiddellijk worden uitgereikt bij gelegenheid van de instelling van het hoger beroep op de griffie door de verdachte of een gemachtigde namens de verdachte (art. 408a en 450 Sv). Deze wijze van uitreiking versnelt de afdoening in hoger beroep en creëert duidelijkheid over de ingang van de cassatietermijn. Uitreiking van de oproeping aan de gemachtigde geldt namelijk als betekening in persoon. De consequentie is dat de datum van het arrest in hoger beroep bepalend is voor de aanvang van de cassatietermijn van veertien dagen (zie de wet van 15 januari 1998, Stb. 1998, 31).

b. *Concentratie appelrechtspraak bij de gerechtshoven*

Bij gelegenheid van de incorporatie van de kantongerechten in de rechtbanken is de behandeling van het hoger beroep van kantongerechtsvonnissen door de rechtbank afgeschaft en is de appelrechtspraak geconcentreerd bij de gerechtshoven (zie de Wet van 6 december 2001, Stb. 2001, 584 en van 18 december 2001, Stb. 2001, 582). Specifieke concentratie van appelzaken is er in zaken die betrekking hebben op de Wet militaire strafrechtspraak en de Wet militair strafrecht. Het gerechtshof te Arnhem is met uitsluiting van de andere gerechtshoven bevoegd van deze zaken kennis te nemen.

c. *Unusrechtspraak: verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer*

Bij de invoering van de unusrechtspraak in hoger beroep was de bevoegdheid van de alleensprekende rechter beperkt tot overtredingen en enkele misdrijven uit de wegenverkeerswetgeving. Door de druk op de justitiële capaciteit die uitging van de 'bolletjesslikkers' zijn de grenzen voor enkelvoudige afdoe-

ning in eerste aanleg en hoger beroep verruimd. De door de politierechter op te leggen maximumstraf is verhoogd van 6 maanden vrijheidsstraf naar 1 jaar (art. 369 Sv) en de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep is uitgebreid naar alle strafbare feiten waarvoor in eerste aanleg ten hoogste zes maanden vrijheidsstraf is opgelegd (art. 411 Sv), zie de wet van 4 juli 2002, Stb. 2002, 355.

Als gevolg van een toezegging van de minister van Justitie in de Eerste Kamer is een wetsvoorstel ingediend dat ertoe strekte de genoemde uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamers in eerste aanleg en in hoger beroep nagenoeg terug te draaien, zie Kamerstukken II 2002-2003, 28 866. De verruimde bevoegdheid voor de politierechter zou worden beperkt tot bepaalde handelingen in strijd met de Opiumwet. De bevoegdheid voor de enkelvoudige kamer in hoger beroep zou worden gereserveerd voor de alcoholmisdriven uit de wegenverkeerswetgeving en de ook voor de politierechter bedoelde delicten uit de Opiumwet. Aangezien het wetsvoorstel niet meer paste bij het ministeriële streven naar vergroting van de afdoeningscapaciteit van het strafrechtsapparaat, werd het wetsvoorstel na overleg met de Eerste en Tweede Kamer weer ingetrokken (zie Kamerstukken II 2003-2004, 28 866, nr. 9; Kamerstukken I 2003-2004, 28 866, nr. B).

d. Veranderingen in de bewijsvoering: opgave van te horen getuigen en deskundigen

Het gaat hier om de opgave van te horen getuigen en deskundigen in de appelschriftuur. Deze vroege opgave maakt het mogelijk om al in de aanloop naar de behandeling van de zaak op de terechtzitting deze getuigen door de rechter-commissaris te laten horen. Daardoor kan snel duidelijkheid worden verkregen over de inhoud van de door de getuigen en deskundigen af te leggen verklaring en eventueel aanvullend onderzoek worden verricht. Dat bevordert de waarheidsvinding ter zitting en voorkomt dat de zitting voor nader onderzoek moet worden aangehouden (Zie art. 410 Sv; Kamerstukken II 2002-2003, 28 477, nr. 6, nota van wijziging, p. 2).

e. Veranderingen in de bewijsvoering: horen van getuigen door de raadsheer-commissaris

Het horen van getuigen in hoger beroep kan worden opgedragen aan een raadsheer-commissaris. De introductie van de figuur van de raadsheer-commissaris heeft tot gevolg dat voor het horen van getuigen buiten de openbare terechtzitting de strafzaak niet meer hoeft te worden teruggewezen naar de

rechter-commissaris uit de rechtbank van de eerste aanleg. Bovendien mag met toestemming van de 'procespartijen' een van de zittingsrechters de rol van raadsheer-commissaris vervullen (art. 420 juncto 316 Sv. Zie de wet van 3 april 2003, Stb. 2003, 143). Hiermee is de snelheid van de afdoening in hoger beroep gediend. De appelrechter is voor het horen van de getuigen namelijk niet meer afhankelijk van de rechter-commissaris uit de rechtbank. Ook is hiermee de kwaliteit van de appelrechtspraak gediend. Aangezien de raadsheer-commissaris zelf de getuigen hoort, kan hij de andere zittingsrechters over zijn bevindingen informeren. Deze gang van zaken moet met het oog op 'kwaliteit' van rechtspraak worden gewaardeerd als 'beter', vergeleken met de gangbare praktijk om het horen van getuigen over te laten aan een niet aan de berechting deelnemende rechter.

- f. Veranderingen in de bewijsvoering: afschaffing van de regeling dat de appelrechter bij zijn beslissing geen rekening mocht houden met verklaringen van getuigen die in eerste aanleg op de terechtzitting waren gehoord en door de verdachte waren betwist
- Deze voorzieningen waren als gevolg van jurisprudentiële ontwikkelingen obsoleet geworden (zie hierover Groenhuijsen & de Hullu 2002 p. 337-343). Thans is in artikel 422 Sv aangegeven dat de rechter in hoger beroep bij de beraadslaging en beslissing over de punten van de artikelen 348 en 350 Sv alle informatie van de eerste aanleg en van de terechtzitting in hoger beroep mag gebruiken (Wet van 3 april 2003, Stb. 2003, 143).
- g. Veranderingen in de bewijsvoering: beperking opnieuw horen van getuigen
- Het gaat hier om de invoering van de bevoegdheid voor de advocaat-generaal of van het gerechtshof om door de verdediging opgegeven getuigen die ook in eerste aanleg of door de rechter-commissaris al zijn gehoord, niet op te roepen als het opnieuw horen in hoger beroep redelijkerwijs niet noodzakelijk is te achten. Deze bevoegdheden zijn in de wet opgenomen om het herhalen van het oproepen en horen van getuigen te voorkomen, als daarvoor met het oog op de waarheidsvinding geen belang kan worden aangewezen (art. 410 en 418 Sv), Zie de wet van 10 november 2004, Stb. 2004, 579.
- h. Veranderingen in de bewijsvoering: aanscherping van de criteria voor beoordeling van verzoeken van de verdediging tot het horen en oproepen van getuigen in hoger beroep
- Voor de beoordeling van dergelijke verzoeken worden in het wetboek van strafvordering twee criteria gehanteerd: het 'verdedigingsbelang' en de 'nood-

zakelijkheid'. Op grond van het eerste criterium kan alleen van het oproepen en horen van de getuige worden afgezien als de verdachte door het niet horen redelijkerwijs niet in zijn verdediging wordt geschaad. Strikt genomen gaat het bij de verzoeken waarvoor het 'verdedigingsbelang' geldt om drie gronden waaraan het verzoek moet worden getoetst: 1. de verwachting dat de te horen getuige op aanvaardbare termijn ter zitting zal verschijnen, 2. een afweging van de belangen van de getuige om niet te hoeven verschijnen tegen de belangen van de verdachte bij het afleggen van een verklaring, en 3. de benadeling van de verdachte in zijn verdediging, zie de artikelen 264 en 288 Sv. Het tweede criterium brengt tot uitdrukking dat van het horen mag worden afgezien als het horen niet nodig is in het belang van het onderzoek (het belang van het onderzoek heeft betrekking op de beslissingen over de punten van artikelen 348 en 350 Sv). Aangenomen wordt dat het eerste criterium minder ruimte biedt voor het afzien van het horen van getuigen dan het noodzakelijkheids criterium. (vgl. Corstens 2005, p. 569-574). Slechts voor de oproeping van de in de appelschriftuur opgegeven getuigen geldt thans het verdedigingsbelang; ten aanzien van de nadien door de verdediging opgegeven getuigen gaat het om een beoordeling van de noodzakelijkheid van het horen van de getuigen (art. 410, 414 en 418 Sv; Wet van 10 november 2004, Stb. 2004, 579).

1.3 Meer wijzigingen: het 'wetsvoorstel stroomlijnen hoger beroep'

Naast de genoemde wijzigingen die de afgelopen jaren in de regeling van het hoger beroep zijn doorgevoerd, is recent bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel ingediend dat strekt tot het stroomlijnen van het hoger beroep in strafzaken (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, Wijziging van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot het hoger beroep in strafzaken, het aanwenden van gewone rechtsmiddelen en het wijzigen van de telastlegging). Dit wetsvoorstel bevat belangrijke wijzigingen in de regeling van het hoger beroep. Met de uiteenlopende wijzigingen wordt beoogd "de middelen voor de strafrechtspleging doelmatig in te zetten en dubbeling van werkzaamheden zoveel mogelijk te voorkomen" en "het hoger beroep in strafzaken van enig gewicht vorm te geven als een voortbouwend appel" (zie Kamerstukken II 2005-2006, 32 320, nr. 3, p. 1-4). Met het begrip 'voortbouwend appel' wordt tot uitdrukking gebracht dat de behandeling van het hoger beroep is gericht op de tegen het in eerste aanleg gewezen vonnis opgeworpen bezwaren. "(H)et geding in appel wordt geconcentreerd rond die kwesties waar expliciet tegen wordt geopponeed (...). De winst van deze benadering is gelegen in de vermindering van onnodig werk. Waar geen

verschil van mening over bestaat behoeft geen bespreking". Met deze wijziging wordt overigens geen afbreuk gedaan aan het hoger beroep als volledige nieuwe feitelijke instantie, waarin de zaak opnieuw in volle omvang ter beoordeling staat. Het hoger beroep blijft een volwaardige, zelfstandige instantie, waarin een nieuwe beslissing wordt genomen over het volledige spectrum van de vragen van de artikelen 348 en 350 Sv. Ook blijft het principe gehandhaafd dat de beslissing van de appelrechter in de plaats komt van de beslissing uit de eerste aanleg, zie Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 5-8.

Het wetsvoorstel bevat de volgende wijzigingen van de regeling van het hoger beroep:

Drempel voor hoger beroep

a. Verhoogde drempel voor overtredingen

De 'drempel' voor hoger beroep tegen vonnissen betreffende overtredingen wordt opgetrokken van € 50 naar € 100. Tevens wordt deze drempel niet van toepassing verklaard op vonnissen die bij verstek zijn gewezen en waarbij de verdachte niet op de hoogte was van de dag van de terechtzitting. De 'uitzondering' op de 'uitzondering', waarbij het gaat om veroordelingen betreffende overtredingen van lagere regelgevers, komt te vervallen.

b. Appelverlof voor bepaalde type zaken

Voor vonnissen betreffende misdrijven en overtredingen waarbij de opgelegde straf uitsluitend bestaat uit een geldboete van maximaal € 500 wordt een verlofstelsel ingevoerd. Het hoger beroep wordt voor deze gevallen alleen maar in behandeling genomen als de voorzitter van oordeel is dat een inhoudelijke beoordeling van de zaak 'in het belang van een goede rechtsbedeling is vereist'. Ten behoeve van deze toetsing door de voorzitter wordt de verdachte verplicht tot het inleveren van een appelschriftuur. Het verlof en de verplichte appelschriftuur gelden niet voor vonnissen die bij verstek zijn gewezen en waarbij de verdachte niet op de hoogte was van de dag van de terechtzitting.

Functie van hoger beroep

c. Het object van appel

Anders dan in het civiele recht en het bestuursrecht wordt geen verandering van de functie van hoger beroep procedures voorgesteld. Als gezegd blijft hoger beroep een volledige nieuwe feitelijke instantie, waarin de zaak opnieuw in volle omvang ter beoordeling staat. Wel wordt de appelprocedure in het wetsvoorstel uitdrukkelijk als een voortbouwende instantie benoemd.

Het 'voortbouwende karakter' van het hoger beroep komt in het bijzonder tot uitdrukking in het voorschrift dat het hof het onderzoek ter zitting richt op de bezwaren die door het openbaar ministerie of de verdediging tegen het vonnis zijn ingebracht (art. 415, lid 2, Sv), zie de Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 10.

Inrichting van hoger beroep procedures

d. Versnelde oproeping terechtzitting: griffiemedewerker

Als de verdachte een schriftelijke machtiging verleent aan een medewerker van de griffie om namens hem hoger beroep in te stellen, mag de oproeping voor de terechtzitting in hoger beroep ook aan deze griffiemedewerker worden uitgereikt. Deze uitreiking geldt als een uitreiking in persoon. De griffiemedewerker dient de oproeping vervolgens via de post naar het door de verdachte opgegeven adres te zenden. Met deze wijziging wordt een afzonderlijke 'betekening' van de oproeping bespaard en wordt bewerkstelligd dat de termijn voor cassatie aanvangt op de dag van uitspraak van het arrest van het hof.

e. Verplichting tot indiening appelschriftuur

De officier van justitie wordt verplicht tot het indienen van een appelschriftuur. Verzuim heeft geen harde consequenties, aangezien de advocaat-generaal in hoger beroep mag aangeven waarom geen schriftuur is ingediend en wat de bezwaren zijn tegen het vonnis. Wel is het hof bevoegd om bij het uitblijven van een schriftuur het beroep 'zonder onderzoek van de zaak zelf' niet ontvankelijk te verklaren. Dezelfde beslissing kan worden genomen als de verdachte geen appelschriftuur heeft ingediend en evenmin op de terechtzitting mondeling bezwaren tegen het bestreden vonnis heeft opgegeven.

f. Terugwijzingsmogelijkheden

Voor gevallen waarin de dagvaarding in eerste aanleg wegens een gebrek bij de betekening of de termijn voor dagvaarding nietig wordt verklaard, wordt uitgangspunt dat de zaak door het gerechtshof zelf wordt afgedaan, tenzij door de advocaat-generaal of de verdediging terugwijzing wordt verlangd. Dit uitgangspunt geldt ook voor gevallen waarin de rechtbank naar het oordeel van het hof ten onrechte geen beslissing over de hoofdzaak zelf heeft gegeven. Hierbij gaat het om gevallen waarin de einduitspraak van de rechtbank betrekking heeft op een van de formele vragen van artikel 348 Sv (zoals nietigheid van de dagvaarding of niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie in de vervolging).

- g. Versoepeling eenparigheidsregels
De eenparigheidsregels voor een bewezenverklaring in hoger beroep na vrij-spraak in eerste aanleg en voor de oplegging van een hogere straf in het alleen door de verdachte ingestelde hoger beroep worden geschrapt.
- h. Unusrechtspraak in hoger beroep: zwaardere straf in hoger beroep
Het voorschrift dat de enkelvoudige kamer in hoger beroep geen zwaardere straf mag opleggen dan die in eerste aanleg is opgelegd, wordt geschrapt.

2 In Duitsland, Engeland en Frankrijk ingevoerde of voorgestelde maatregelen

In het kader van het Tilburgs-Groningse onderzoeksproject 'Strafvordering 2001' is veel aandacht besteed aan het systeem en de inrichting van de strafvorderlijke rechtsmiddelen, waaronder het hoger beroep (zie Stamhuis 2002, p. 199-328; Groenhuijsen & de Hullu 2002, p. 329-435 en Groenhuijsen 2004, p. 180-185).

In dit onderzoek is uitgebreid stilgestaan bij de rechtsmiddelen in het Duitse, Engelse en Franse strafprocesrecht. In deze rechtsvergelijkende beschouwingen is ingegaan op het stelsel van rechtsmiddelen in relatie tot de rechterlijke organisatie, de functies die aan rechtsmiddelen worden toegekend, de inrichting van het hoger beroep, de toegang tot de appelrechter, de omvang van het hoger beroep en de positie van de procesdeelnemers. Op basis van dit onderzoek zijn uiteenlopende voorstellen voor wijziging van de Nederlandse regeling van het hoger beroep in strafzaken gedaan. Deels hebben deze voorstellen al geleid tot wijzigingen in het wetboek van strafvordering, deels zijn op deze voorstellen gebaseerde wijzigingen opgenomen in het thans bij de Tweede Kamer in behandeling zijnde wetsvoorstel 'Stroomlijnen hoger beroep' (Kamerstukken II 2005-2006, nr. 1-3). Om een herhaling van zetten te voorkomen, wordt in het navolgende alleen aandacht besteed aan voorstellen tot verandering van het hoger beroep in Duitsland, Engeland en Frankrijk, die zijn opgekomen na afronding van het onderzoek van het onderzoeksproject 'Strafvordering 2001' over de rechtsmiddelen. Een tweede beperking is dat in het navolgende de aandacht zal uitgaan naar voorstellen die, getransplanteerd naar het Nederlandse systeem van rechtsmiddelen, niet als te systeemvreemd moeten worden aangemerkt (tegen deze achtergrond zal bijvoorbeeld geen aandacht worden besteed aan het hoger beroep tegen vonnissen van het jurygerecht in het Franse strafprocesrecht) en die in de betrokken landen hebben geleid tot initiatieven van de wetgever.

Duitsland

Net als in Nederland geldt ook in Duitsland dat in hoger beroep de zaak in volle omvang opnieuw wordt berecht. Strafbare feiten kunnen in Duitsland in eerste aanleg worden aangebracht bij het *Amtsgericht*, het *Landesgericht* of het *Oberlandesgericht*. De verdachte en de *Staatsanwalt* (vgl. § 296 StPO) kunnen tegen strafvonnissen van het *Amtsgericht* hoger beroep instellen. Dit hoger beroep wordt behandeld door de 'kleine Strafkammer' van het *Landesgericht*. Tegen de in eerste aanleg gewezen strafvonnissen van het *Landesgericht* en het *Oberlandesgericht* is geen hoger beroep mogelijk, maar uitsluitend cassatie (§ 333 StPO). In Duitsland kent men echter de mogelijkheid het beroep te beperken tot een onderdeel van het vonnis uit eerste aanleg (§ 318 StPO). Zo kan het beroep worden beperkt tot een of enkele strafbare feiten uit het geheel waarvoor de verdachte is veroordeeld of worden beperkt tot de strafmaat. De appelrechter kan een beperking van het beroep ontoelaatbaar achten wanneer het bestreden deel van het vonnis zo sterk samenhangt met andere niet bestreden delen, dat een afgescheiden behandeling en beoordeling niet mogelijk is (vgl. Meyer-Goßner 2005, p. 1098-1104). In die gevallen wordt het beroep dan opgevat als een onbeperkt ingesteld hoger beroep. Aan de appelrechter kunnen nieuwe bewijsmiddelen worden voorgelegd. De beginselen van oraliteit en onmiddellijkheid, zoals deze gelden voor de eerste aanleg, liggen ook ten grondslag aan de inrichting van het hoger beroep. Dit betekent dat getuigen en deskundigen in principe in hoger beroep opnieuw moeten worden gehoord en dat geschriften opnieuw moeten worden voorgedragen (Meyer-Goßner 2005, p. 1091, zie ook § 332 StPO). Hierop gelden slechts enkele beperkingen (zie § 325 StPO).

In Duitland is een beperking aangebracht voor hoger beroep in 'bagatellen'. Voor deze gevallen geldt een soort verlofsysteem. Bij veroordelingen tot een in hoogte beperkte geldstraf of een geldboete is hoger beroep niet mogelijk, tenzij het beroep door het appelgerecht in behandeling wordt genomen (§ 313 en 322a StPO). De drempel bedraagt een opgelegde of onder *Verwarnung* opgelegde geldstraf van niet meer dan 15 *Tagessätzen* of een geldboete. Eenzelfde verlof voor het hoger beroep geldt na vrijspraak van de verdachte, als de *Staatsanwalt* een geldstraf van niet meer dan dertig *Tagessätzen* heeft gevorderd.

Voor de beslissing van de appelrechter gelden enige bijzondere voorzieningen. Zo wordt het beroep ongegrond verklaard, als de appelrechter tot dezelfde beslissingen komt als de rechter in eerste aanleg. Is het beroep gegrond, dan stelt de appelrechter zijn beslissing in de plaats van het vonnis uit eerste aanleg door dit te vernietigen (§ 328 StPO). Verder geldt voor een door of ten gunste van de verdachte ingesteld beroep het verbod van *reformatio in peius*; het

bestreden vonnis mag 'in Art und Höhe der Rechtsfolgen der Tat nicht zum Nachteil des Angeklagten geändert werden' (§ 331 StPO).

In 2000 is in Duitsland een omvangrijk onderzoek uitgevoerd naar de rechtsmiddelen in het strafprocesrecht (Becker & Jinzig 2000). Op basis van deze studie werd tevredenheid uitgesproken over de regeling van de rechtsmiddelen in strafzaken en werd aangenomen dat er geen aanleiding bestond voor een omvangrijke herziening van de rechtsmiddelen in strafzaken. Ondanks deze tevredenheid, werden toch suggesties gedaan voor hervorming van het rechtsmiddelensysteem. Zo werd door de vergadering van ministers van Justitie voorgesteld het hoger beroep als zelfstandig rechtsmiddel af te schaffen en te vervangen door een met cassatie vergelijkbaar rechtsmiddel. Verder werd een voorstel gedaan om de *Sprungrevision* van § 335 StPO af te schaffen, met als gevolg dat aan de revisie altijd hoger beroep voorafgaat. Vanwege twijfels over de met deze wijzigingen te behalen capaciteitswinst en het verlies aan mogelijkheden tot bevordering van de rechtseenheid is het bij voorstellen gebleven en zijn deze niet omgezet in een wetsvoorstel (zie de 'Stellungname des Deutschen Anwalt Vereins durch den DAV-Ausschuss Justizreform zu den Plänen der Justizministerkonferenz für eine „Große Justizreform“', Berlijn, mei 2005, p. 26-29; Stellungnahme nr. 29/2005, Stellungnahme der Bundesrechtsanwaltskammer zur großen Justizreform, BRAK-Stellungnahme nr. 18/2005, juni 2005, p. 18-22).

In 2003 is een ontwerp eines Ersten Gesetzes sur Beschleunigung von Verfahren der Justiz opgesteld (Deutscher Bundestag, Drucksache 15/999). Dit ontwerp bevat een groot aantal voorstellen tot wijziging van de Zivilprozessordnung en de Strafprozessordnung. Met deze voorstellen wordt beoogd de overbelasting van de justitiële organen en de kosten van de rechtspleging terug te dringen. Aan de voorstellen liggen geen concrete cijfers over de te verwachten besparing van justitiële capaciteit en kosten ten grondslag, aangezien deze "sich nur durch Untersuchungen gewinnen ließe, die mit einem unverhältnismäßig hohen Aufwand an Kosten und Zeit verbunden wären" (Drucksache 15/999, p. 2). De belangrijkste voorstellen in dit Entwurf hebben betrekking op de berechting in eerste aanleg. Voor de rechtsmiddelen wordt geen aanleiding gezien voor omvangrijke wijzigingen; slechts op onderdelen worden veranderingen voorgesteld.

Voor het hoger beroep in strafrechtelijke zaken bevat het ontwerp de volgende wijzigingen:

Drempel voor hoger beroep

a. Verhoging verlofdrempel

In § 313 StPO moet de drempel voor het verlot worden verhoogd van 15 (voor de verdachte) en 30 (voor de *Staatsanwalt*) naar 90 *Tagessätzen* geldstraf. Ook moet het verlotstelsel gaan gelden voor vonnissen waarin naast de geldboete een met de ontzegging van de rijbevoegdheid vergelijkbare sanctie van niet meer dan negen maanden is opgelegd.

Inrichting van hoger beroep procedures

b. Verplichte appelschriftuur

De invoering van een verplichte appelschriftuur in § 317 StPO, waarin niet alleen de gronden van het beroep moeten worden aangegeven, maar ook het doel van het beroep en de beschikbare bewijsmiddelen. Bij uitblijven van een dergelijke schriftuur dient het gerecht uit eerste aanleg het beroep niet-ontvankelijk te verklaren (het te wijzigen § 319 StPO).

c. Invoering *Wahlrechtsmittel*

Deze wijziging heeft betrekking op de rechtsmiddelen tegen beslissingen van het *Amtsgericht*. In plaats van *Berufung* kan tegen het vonnis ook *Revision* worden ingesteld, dat ter keuze van degene die gerechtigd is het rechtsmiddel aan te wenden. Als wordt gekozen voor *Berufung*, dan kan tegen het in hoger beroep uitgesproken vonnis geen *Revision* meer worden ingesteld; de keuze voor *Revision* betekent dat afstand wordt gedaan van het recht op hoger beroep. Met deze wijziging wordt beoogd de onevenwichtigheid van de rechtsmiddelenregeling tegen beslissingen van het *Amtsgericht* ten opzichte van de rechtsmiddelen die openstaan tegen beslissingen van het *Landesgericht* en het *Oberlandesgericht* (namelijk alleen maar *Revision*) op te heffen.

Gecombineerd met het Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung der Justiz (0.2.09.2003, BT-Drucks. 15/1508) heeft het ontwerp voor het Justizbeschleunigungsgesetz geleid tot het Gesetz zur Modernisierung der Justiz (02.07.2004, BT-Drucks. 537/04) In dit Gesetz hebben de hiervoor genoemde onderdelen van het oorspronkelijke ontwerp geen neerslag gevonden. Van de genoemde verhoging van de appeldrempel is afgezien, omdat deze tot gevolg zou hebben dat niet alleen in bagatelzaken, maar in het overgrote merendeel van de vonnissen van het *Amtsgericht* hoger beroep niet meer mogelijk zou zijn. Het *Wahlrechtsmittel* is niet ingevoerd, omdat de mogelijkheid van *revision* tegen vonnissen van het *Amtsgericht* zou meebrengen dat de wijze van procesvoering in eerste aanleg meer formeel zou worden en daarmee meer capaciteit zou vergen (zie de

Stellungnahme der Bundesrechtsanwaltskammer zum Entwurf eines Gesetzes zum Besleunigungsverfahren der justiz, juni 2003, p. 12-13; Stellungnahme der Bundesrechtsanwaltskammer 18/2005, p. 18-22).

Engeland

De berechting van strafbare feiten in eerste aanleg is in Engeland opgedragen aan het *Magistrates' Court* en het *Crown Court*. Van belang is op te merken dat de Engelse rechtspleging geheel anders is gestructureerd dan het Nederlandse strafproces. Het Engelse strafproces verloopt over twee fasen (de feitelijke veroordeling gevolgd door de strafoplegging), waarbij de aard van de eerste fase wordt beïnvloed door het stelsel van *pleas*. Als de verdachte een *guilty plea* heeft afgelegd, gelden er bijzondere voorzieningen voor het hoger beroep. Dit stelsel wijkt zo af van het Nederlandse strafprocesrecht, dat het verder buiten beschouwing wordt gelaten. Omdat het Engelse strafprocesrecht zo sterk afwijkt van het Nederlandse volgt een korte beschrijving van het Engelse strafprocesrecht.

Tegen een beslissing van het *Magistrates' Court* staat beroep open bij het *Crown Court* of het *Divisional Court of the Queens Bench Division*. De *Crown Court* beoordeelt de aangevallen beslissing in volle omvang, de *Divisional Court* beoordeelt alleen juridische klachten. Het beroep staat alleen open voor de verdachte, niet aan de vervolgende partij. Het appel moet worden ingesteld bij het gerecht dat de bestreden beslissing heeft gegeven. Er bestaat geen verplichting tot opgave van de appelgronden; wel dient duidelijk te worden gemaakt tegen welke beslissing het beroep is gericht: de feitelijke veroordeling, de strafoplegging, of het geheel. Hieruit volgt dat een partieel appel tot de mogelijkheden behoort. In beroep kunnen alle aspecten van de zaak opnieuw worden onderzocht. Wanneer het gaat om beroep tegen de feitelijke veroordeling, kan nieuw bewijsmateriaal worden ingebracht. Is het beroep beperkt tot de strafoplegging, dan wordt de straftoemeting opnieuw verricht, waarbij de beroepsrechter in principe is gebonden aan de feitelijke veroordeling van de eerste rechter (zie voor een ontsnappingsmogelijkheid: Stamhuis 2002, p. 257-258). De *Crown Court* geeft zijn beslissing op basis van de beschuldiging die ook voor de *Magistrates' Court* de basis vormde voor de beslissing. Het gerecht geeft een nieuwe beslissing, met een verplichting om een gemotiveerde beslissing te geven op de tegen het vonnis van eerste aanleg aangevoerde bezwaren. Hierbij kan het *Crown Court* de beslissing uit de eerste aanleg bevestigen of wijzigen, zelfs ten nadele van de verdachte. Hierbij is het echter niet toegelaten om een zwaardere straf op te leggen. Ook kan de zaak worden teruggewezen naar de *Magistrates' Court*.

Tegen veroordelende vonnissen van het *Crown Court* staat voor de verdachte hoger beroep open bij het *Court of Appeal*. Dit beroep kan betrekking hebben op de feitelijke veroordeling en/of de strafoplegging. Voor het verkrijgen van toegang tot het *Court of Appeal* dient de veroordeelde verlof te krijgen van de rechter in eerste instantie of van het *Court of Appeal* (*Criminal Appeal Act 1968*, s.1). In het verzoek moeten de gronden voor het beroep worden opgenomen. Een verzoek tot verlof voor hoger beroep dat geen serieuze gronden voor het hoger beroep bevat, kan worden afgedaan zonder de appellant te horen. (*Criminal Appeal Act 1968*, s.20). Na verkregen verlof kunnen de beslissingen uit de eerste aanleg in hoger beroep volledig worden getoetst. In beroep vindt echter geen volledige nieuwe behandeling plaats. Het hoger beroep is inhoudelijk gericht op de bezwaren die tegen de beslissing van de eerste aanleg worden aangevoerd en waarvoor verlof is verkregen (Archbold 2005, p. 991). Hierbij kunnen, ter discretie van de appelrechter, nieuwe feiten bij de beoordeling worden betrokken (Archbold 2005, p. 997, 1058 e.v.; *Criminal Appeal Act 1968*, s.23). Als het beroep uitsluitend is gericht tegen de feitelijke veroordeling en gedeeltelijk gegrond wordt bevonden, mag de appelrechter daaraan consequenties verbinden, in die zin dat de in eerste aanleg opgelegde straf mag worden verminderd, ook al was het beroep niet tegen de strafoplegging gericht (Archbold 2005, p. 1029). Is het hoger beroep gericht tegen de feitelijke veroordeling, dan wordt het beroep behandeld door drie rechters. Het beroep kan worden beperkt tot alleen de strafoplegging (met uitzondering van die gevallen waarin de rechter slechts een in de wet gefixeerde straf kan opleggen; vgl. *Criminal Appeal Act 1968*, s.9). In die gevallen wordt het beroep in beginsel behandeld door twee rechters, in bijzondere gevallen door drie rechters. In hoger beroep wordt getoetst of de eerste rechter bij de strafoplegging procedurefouten heeft gemaakt, of dat de strafoplegging onjuist of excessief is. Het *Court of Appeal* kan de straf niet ten nadele van de verdachte verzwaren. In beperkte mate staat voor het openbaar ministerie beroep open tegen een te lage strafoplegging (hoger beroep van het openbaar ministerie tegen een vrijspraak is niet mogelijk. Ook dit beroep is afhankelijk van een voorafgaand verlof van de appelrechter. De in eerste aanleg opgelegde straf kan alleen naar boven worden bijgesteld als deze opmerkelijk laag is uitgevallen. Hierbij kan het *Court of Appeal* alle omstandigheden in aanmerking nemen, ook als de rechter van de eerste aanleg hiermee niet bekend kon zijn.

Het Engelse recht bevat twee voorzieningen die een lichtvaardig gebruik van het hoger beroep trachten af te remmen. Onder bepaalde omstandigheden kan de verdachte worden veroordeeld in (een deel van) de kosten die de *prosecution* heeft

moeten maken voor de behandeling van het hoger beroep. Ook bestaat de mogelijkheid dat het *Crown Court* niet de gehele voorlopige hechtenis in mindering brengt op de opgelegde vrijheidsstraf (Criminal Appeal Act 1968, s.29 en 31)

In september 2001 is een omvangrijk rapport verschenen van de hand van *Lord Justice Auld*, waarin voorstellen zijn geformuleerd voor een reorganisatie van de strafrechtspleging in Engeland en Wales (Lord Justice Auld 2001). In het rapport zijn aanbevelingen opgenomen voor de inrichting en organisatie van de rechtspleging in eerste aanleg, in hoger beroep en bij het *House of Lords*. Het rapport bevat met het oog op het hoger beroep de volgende voorstellen (zie Lord Justice Auld 2001, p. 611-651).

Inrichting hoger beroep procedures

a. Criteria toetsing feitelijke veroordelingen en strafopleggingen

Voor de toetsing van de feitelijke veroordeling en van de strafoplegging in hoger beroep-procedures dienen dezelfde criteria te worden gehanteerd. Bij hoger beroep tegen de feitelijke veroordeling dient het *Court of Appeal* *robust case management and control of de trial* door de rechter in eerste aanleg te steunen, mits geen afbreuk is gedaan aan de eerlijkheid van het proces. Bij hoger beroep tegen de strafoplegging dient het *Court of Appeal* bovendien alleen in te grijpen als de in eerste aanleg opgelegd straf is *wrong in principle* (waarmee wordt bedoeld: *of the wrong sort or far too long in the circumstances*).

b. Concentratie van rechtspraak: *Magistrates' Court/Crown Court*

Het hoger beroep tegen vonnissen van *Magistrates' Courts* zou moeten worden behandeld door de *Crown Courts*. Voor het hoger beroep zou verlof moeten worden verleend door een rechter van het *Crown Court*.

c. Concentratie van rechtspraak: *Crown Court/Courts of Appeal*

De behandeling van het hoger beroep tegen vonnissen van de *Crown Courts* wordt opgedragen aan *Courts of Appeal*. Voor het hoger beroep dient verlof te worden verleend door een rechter uit het *Court of Appeal*. Het verlof zou alleen maar moeten worden verleend '*in a case involving an important point of principle or practice or where there is some other compelling reason for the Court to hear it*'.

d. Unusrechtspraak

De behandeling van het hoger beroep tegen een vonnis van een *Magistrates' Court* bestaat uit een beperkte toetsing door een alleensprekende rechter. Bij

de vaststelling van de bezetting van de kamer van het *Court of Appeal* moet worden gelet op de aard van de zaak en de te nemen beslissing.

e. Toekenning van het recht op hoger beroep bij het *Court of Appeal*

De verdediging heeft recht op hoger beroep bij het *Court of Appeal* tegen een veroordelend vonnis en de *prosecution* tegen een *not guilty*-beslissing, indien er sprake is van een *perverse verdict* (het gaat hierbij om een beslissing die gepaard gaat met een innerlijk tegenstrijdige of onbegrijpelijke motivering; zie het rapport, p. 636). Ook deze mogelijkheid van hoger beroep is afhankelijk van een verleend verlov. De mogelijkheden voor de *Attorney General* om in hoger beroep te gaan tegen een te laag bevonden strafoplegging dienen niet te worden uitgebreid. De bestaande procedure biedt volgens het rapport voldoende mogelijkheden voor correctie van de strafoplegging. Voor de buiten de huidige appelmogelijkheid vallende lichtere strafbare feiten zijn andere instrumenten doeltreffend genoeg voor het bewaken van het niveau van straftoemeting (zoals rechterlijke training en *sentencing guidelines*).

f. Mogelijkheid tot het geven van procedurele aanwijzingen

De rechter van *het Court of Appeal* die verlov voor hoger verleent, dient de mogelijkheid te hebben om procedurele aanwijzingen te geven met het oog op de behandeling van de zaak op de zitting in hoger beroep.

g. Beperking benodigde documenten

Het gaat hier om een reductie en bundeling van het aantal ten behoeve van de behandeling van het hoger beroep te produceren documenten door de appellant (In het rapport wordt verwezen naar de wijze waarop het hoger beroep in civiele zaken voor het *Court of Appeal* worden behandeld; zie Lord Justice Auld 2001, p. 641. Hiermee kunnen termijnen in de aanloop naar de appelbehandeling worden verkort.

De voorstellen tot hervorming van de appelrechtspraak van Lord Justice Auld hebben niet geleid tot wijzigingen in het stelsel van hoger beroep (zie hierover: Spencer 2003, p. 29-42). Slechts in beperkte mate zijn in de *Criminal Justice Act 2003* de beroepsmogelijkheden voor de *prosecution* uitgebreid. Deel 9 van deze wet heeft betrekking op beroepsmogelijkheden tegen beslissingen van de rechter die tot effect hebben dat de procedure tegen de verdachte wordt beëindigd of dat de bewijspositie van de *prosecution* beduidend wordt verzwakt (zie hierover Dennis 2004, p. 619-638). Deze beroepsmogelijkheden voor de *prosecution*

houden verband met het Engelse jurysysteem. Daarom is het niet zinvol nader op deze wijzigingen in te gaan.

Frankrijk

De berechting van strafbare feiten in eerste aanleg in Frankrijk houdt verband met de driedeling van strafbare feiten en is opgedragen aan het *tribunal de police* (voor de 'overtredingen'), het *tribunal correctionnel* (voor de 'wanbedrijven') en het *cour d'assises* voor de 'misdaden'). Tegen beslissingen van het *tribunal de police* en van het *tribunal correctionnel* staat voor de verdachte en het openbaar ministerie beroep open bij het *Cour d'Appel* (art. 496 en 547 CPP; In het Franse strafprocesrecht bestaan ook appelmogelijkheden voor de burgerlijke partij en voor 'la personne civilement responsable'. Op deze plaats zullen deze beroepsmogelijkheden buiten beschouwing worden gelaten). De mogelijkheid van hoger beroep tegen vonnissen van het *tribunal de police* is wel onderworpen aan enige beperkingen. Zo moet of het feit van een zekere abstracte ernst zijn (Voor het feit moet een geldboete van € 1.500 (of in geval van recidive: € 3.000) kunnen worden opgelegd; vgl. art. 131-13 CP), of moet in het vonnis een ontzegging van de rijbevoegdheid dan wel een geldboete hoger dan € 150 zijn opgelegd (art. 546 CPP). Op de mogelijkheid van hoger beroep tegen vonnissen van het *tribunal correctionnel* zijn geen beperkingen aangebracht. De behandeling van het hoger beroep tegen vonnissen van het *tribunal de police* geschiedt overeenkomstig de voorschriften voor het hoger beroep tegen vonnissen van het *tribunal correctionnel* (art. 549 CPP). Hoewel het effect van het aanwenden van hoger beroep is dat de zaak overgaat naar de hogere rechter, kan het beroep worden beperkt; de appellant bepaalt de omvang van het beroep. Door middel van een incidenteel appel kan een beperking echter worden opgeheven, aangezien het incidentele appel niet is gebonden aan de grenzen van het principale appel.

Het *Cour d'Appel* geeft een zelfstandig en inhoudelijk oordeel over de zaak. Het hof kan diverse beslissingen nemen. Als het hoger beroep onjuist of met overschrijding van termijnen is ingesteld, volgt een verklaring van niet-ontvanke-lijk. Wordt het hoger beroep ongegrond bevonden, dan volgt een bevestiging van het bestreden vonnis. Bij een gegrond beroep doet het hof bij overtredingen en wanbedrijven de zaak zelf af. Levert het feit naar het oordeel van het hof een misdaad op, dan moet het hof zich onbevoegd verklaren en de zaak ter verdere afhandeling verwijzen naar het openbaar ministerie. Hoewel het appel ook partieel kan worden ingesteld, moet het hof de zaak geheel opnieuw bezien als het hof constateert dat er sprake is van een 'violation ou omission non réparée de formes prescrites par la loi à peine de nullité'. In een zodanig geval dient het

bestreden vonnis te worden vernietigd en moet het hof zelf voorzien in de zaak (art. 520 CPP). Als het beroep is ingesteld door het openbaar ministerie, mag de beslissing ten voordele of ten nadele van de verdachte worden gewijzigd. Is het beroep echter uitsluitend door de verdachte ingesteld, dan mag het hof de beslissing niet ten nadele van de verdachte verzwaren (art. 515 CPP).

Tegen beslissingen van het *cour d'assises* staat ook hoger beroep open (art. 380-1 e.v. CPP). Tegen veroordelende vonnissen kunnen door de verdachte en het openbaar ministerie hoger beroep worden ingesteld. Tegen een *acquittement* kan alleen door de procureur général hoger beroep worden ingesteld (deze mogelijkheid van beroep tegen een vrijspraak is in de wet geïntroduceerd bij de wet van 4 maart 2002, nr. 2002-307, JO 5 maart 2002). Het beroep moet in principe worden ingesteld binnen 10 dagen na de dag van uitspraak; in enkele gevallen binnen tien dagen nadat de betrokkene bekend is geworden met het vonnis. Na de indiening van beroep kan de andere procespartij binnen vijf dagen incidenteel beroep instellen.

Nadat hoger beroep is ingesteld, dient de strafkamer van de *Cour de Cassation* een *cour d'assises* aan te wijzen dat is belast met de behandeling van het hoger beroep. De gang van zaken ter terechtzitting in beroep is gelijk aan de juryrechtspleging na verwijzing in cassatie (art. 380-14 CPP). In bepaalde gevallen mag het beroep evenwel worden afgedaan zonder een jury. Deze weg staat open als het beroep betrekking heeft op een veroordeling van eerste aanleg ter zake van een wanbedrijf dat is gelieerd aan een misdaad en voor dit laatste delict geen beroep is ingesteld (deze mogelijkheid tot vereenvoudigde afdoening is ingevoerd bij de wet van 9 maart 2004, nr. 2004-204, JO 10 maart 2004). Als het beroep alleen is ingesteld door de verdachte mag in hoger beroep de veroordeling niet worden verzwaaard.

De regeling van het beroep kent een vermeldenswaardige bijzonderheid. Als het beroep is ingesteld door de verdachte en hij blijkt te zijn gevlucht en niet voor de opening van het proces in hoger beroep te kunnen worden gevonden, wordt het beroep niet ontvankelijk verklaard.

De recentelijke wijzigingen die in de regeling van het hoger beroep in de Franse CPP zijn de volgende:

Inrichting hoger beroep procedures:

a. Invoering van de domiciliekeuze door de verdachte

Op grond van het bij de wet van 9 maart 2004, nr. 2004-204, JO 10 maart 2004, ingevoegde artikel 503-1 CPP is de niet preventief gehechte verdachte

die in hoger beroep gaat, verplicht zijn adres op te geven. In plaats daarvan mag ook een adres van een derde worden opgegeven, voorzover deze bevoegd is oproepingen e.d. voor de verdachte te ontvangen. Van een wijziging van adres dient mededeling te worden gedaan aan het openbaar ministerie. Deze mededelingsplicht geldt totdat de beslissing onherroepelijk is geworden. Een dagvaarding of oproeping aan het laatst bekende adres van de verdachte geldt als een dagvaarding of oproeping in persoon.

b. Niet-ontvankelijkheid verklaring in een vroeg stadium

De president van de kamer die is belast met de behandeling van correctionele appellaten is bevoegd door middel van een raadkamerbeslissing het appel niet-ontvankelijk te verklaren als het beroep is ingesteld met overschrijding van de appeltermijn, als het beroep *sans objet* is geworden of als het beroep door de appellatant is ingetrokken (wet 9 maart 2004, nr. 2004-204, JO 10 maart 2004). Het gaat hier om hoger beroep tegen een beslissing van het tribunal de police of het tribunal correctionnel door de voorzitter in raadkamer niet-ontvankelijk kan worden verklaard

c. Unusrechtspraak: *tribunal de police*

Het *Cour d'Appel* is voor de behandeling van het hoger beroep van vonnissen van het tribunal correctionnel samengesteld uit drie rechters (art. 510 CPP). Gaat het om hoger beroep tegen vonnissen van het tribunal de police, dan is een behandeling door een alleensprekende rechter mogelijk (art. 547 CPP), zie de wet van 9 maart 2004, nr. 2004-204, JO 10 maart 2004.

d. Hoger beroep tegen beslissingen van het *cour d'assises*, ook als het gaat om een vrijspraak (zie boven).

3 Inbedding in het Nederlandse recht van de onder 2 genoemde maatregelen

In het onderzoeksproject *Strafvordering 2001* zijn al veel voorstellen zijn gedaan tot hervorming van het hoger beroep in strafzaken. Deze voorstellen zijn systematisch ingebed in een ruimere herziening van het strafprocesrecht. In het bijzonder kunnen worden genoemd:

- a. het behoud van het hoger beroep als een zelfstandige en integrale inhoudelijke behandeling van de strafzaak, waarbij de appelrechter verantwoordelijk blijft voor de juistheid van de te nemen beslissingen.

- b. de afwijzing van de mogelijkheid van een partieel appel, bijvoorbeeld beperkt tot de strafmaat (zoals wel mogelijk is in het Duitse recht; zie hierover ook Scholten 2002, p. 261-282). Deze beperking wordt afgewezen op grond van het hiervoor genoemde uitgangspunt voor de inrichting van het hoger beroep en het gegeven dat de appelrechter niet kan worden gebonden aan beslissingen van de rechter in eerste aanleg die hij niet juist acht (vgl. Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 14-15).
- c. de vormgeving van het hoger beroep als een 'voortbouwend appel', waarbij de behandeling van het hoger beroep ter terechtzitting wordt toegespitst op de punten die de 'procespartijen' (de officier van justitie en de verdachte) verdeeld houden. Het voortbouwende appel sluit aan bij de overkoepelende notie dat het strafproces is gericht op tegenspraak en dat bij de inrichting van het procesrecht (met name bij de duiding van het 'object' van het onderzoek ter zitting en de motivering van de rechterlijke beslissing; vgl. Buruma 2003, p. 109-118) recht moet worden gedaan aan die tegenspraak.
- d. 'partijen' kunnen de bezwaren tegen het vonnis van eerste aanleg opgeven bij schriftuur, doch ook mondeling toelichten ter terechtzitting (niet is voorgesteld om over te gaan tot een schriftuurverplichting; anders: Vellinga 2003, p. 1080-1093; Van Dorst 2003, p. 77-85 en Van Dorst 2002, p. 144).
- e. de aanvaarding van unus-rechtspraak in hoger beroep voor in beginsel alle zaken die ook in eerste aanleg enkelvoudig zijn afgedaan (zie ook: Van der Neut 2003, p. 145-152.).
- f. de verhoging van 'drempels' voor toegang tot de rechter in hoger beroep. Dit voorstel ziet met name op bagatelzaken. De gedachte hierachter is dat de mate van rechtsbescherming – waar het recht op toegang tot de appelrechter toe behoort – moet worden gerechtvaardigd door de in concreto op het spel staande belangen. Hieruit vloeit voort dat eenvoudige zaken afdoende en in beginsel uitputtend kunnen worden beoordeeld in eerste aanleg.
- g. ter voorkoming van overbodige herhalingen van zetten, mag de appelrechter bij het door hem te verrichten onderzoek en de te nemen beslissing acht slaan op de informatie die ter terechtzitting in eerste aanleg bekend is geworden, met inbegrip van de aldaar gehoorde getuigen en deskundigen (vgl. Scholten 2002., p. 273).

Met enige al ingevoerde wetswijzigingen en met name met het in par. 1 genoemde wetsvoorstel 'Stroomlijnen hoger beroep' geeft de wetgever uitvoering aan de uitgangspunten voor een nieuw stelsel van strafprocesrecht zoals die zijn ontwikkeld in het onderzoeksproject Strafvordering 2001 (Kritisch over deze wijzigingen: Mevis 2006, p. 1 e.v. Zie ook Franken & Prakken 2003, p. 97-114). Verder zijn in het wetsvoorstel wijzigingen van het wetboek van strafvordering opgenomen, die niet zijn ingegeven door de resultaten van dat onderzoeksproject. Deze voorstellen zijn ingegeven door de 'wens te komen tot een doelmatiger en sneller afdoening van strafzaken' (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 3).

Naast de grondige verbouwing van de regeling van het hoger beroep in het wetsvoorstel heeft de wetgever zich in de memorie van toelichting uitgesproken over andere mogelijkheden voor aanpassing van het hoger beroep. In het bijzonder kan worden gewezen op de verplichting voor de verdachte om bij de behandeling ter terechtzitting in hoger beroep aanwezig te zijn en op een ruimere invoering van een verlostelsel. Van invoering van een aanwezigheidsplicht is afgezien, omdat de voordelen daarvan naar het oordeel van de wetgever niet opwegen tegen de nadelen. Bovendien zou een aanwezigheidsplicht aanvullende wetswijzigingen noodzakelijk maken en de regeling van het hoger beroep nodeloos ingewikkeld (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 12-14). Volstaan is met de eis dat degene die hoger beroep instelt bij schriftuur of ter terechtzitting de redenen voor het hoger beroep dient op te geven. Van een ruimer verlostelsel, voor meer gevallen dan waarin dat in het wetsvoorstel wordt ingevoerd (veroordelingen in eerste aanleg tot een geldboete van maximaal € 500) is afgezien, omdat artikel 14 IVBPR zich daartegen verzet.

Tegen de achtergrond van de al plaatsvindende herziening van het hoger beroep in strafzaken en de daarbij gemaakte keuzes, bieden buitenlandse voorstellen en wijzigingen van het hoger beroep in strafzaken geen interessante aanknopingspunten voor een verdere hervorming van het Nederlandse recht.

4 Invloed internationale recht op specifieke maatregelen

Voor Nederland geldt dat in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel 'Stroomlijnen hoger beroep' is ingegaan op de drempel voor toegang tot de appelrechter voor veroordelingen ter zake van overtredingen in relatie tot artikel 14, lid 5 IVBPR en artikel 2 van het zevende protocol bij het EVRM. In de MvT wordt aangegeven dat de verhoging van de appeldrempel tot € 100 verenigbaar is met deze bepalingen, en neerkomt op een uitsluiting van hoger beroep voor *offences of a minor character* (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 15-19). Voorts is ingegaan op het in het wetsvoorstel geïntroduceerde verlostelsel voor veroordelingen in eerste aanleg tot maximaal € 500. Dit beperkte

verlofstelsel wordt verenigbaar geacht met artikel 6, lid 1, EVRM en artikel 14 IVBPR. (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 22-23). Van Duitsland en Engeland is geen bijzondere invloed bekend. Voor Frankrijk geldt dat de mogelijkheid van hoger beroep tegen beslissingen van het *cour d'assises* is ingegeven door artikel 2 van het zevende protocol bij het EVRM.

5 Gemeten of voorspelde gevolgen van de maatregelen

In *Nederland* wordt in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel 'Stroomlijnen hoger beroep' gesteld dat implementatie van de stroomlijningsvoorstellen zou leiden tot een versnelling en kwalitatieve verbetering van de appelrechtpraak. Deze effecten zouden voor een deel moeten worden gerealiseerd door vermindering van het aantal beroepszaken. Over de verhoging van de appeldrempel wordt aangegeven dat 'het in de rede (ligt) om aan te nemen dat het niveau van € 100 een substantieel deel van de overtredingen zal betreffen, waardoor een betekenisvol effect op het aantal zaken in hoger beroep bereikt kan worden'. Het 'betekenisvol effect' wordt niet gekwantificeerd (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 18-19). In het advies van het College van procureurs-generaal over het conceptwetsvoorstel wordt aangegeven dat de verhoging van de appeldrempel een besparing van 500 strafzaken zou opleveren, zijnde 2% van het totaal (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 36, 44). Anders ligt het voor de grens waarvoor verlof van de appelrechter nodig is om van de appelrechter een inhoudelijk oordeel over de zaak te verkrijgen. In de MvT wordt aangegeven dat in 2004 in 31.385 strafzaken (van een totaal door kantonrechter en rechtbank afgedane strafzaken van 315.500; Zie het Jaarbericht over 2004 van het openbaar ministerie, p. 22-23) enkel een geldboete tot maximaal € 500 is opgelegd (Kamerstukken II 2005-2006, 30 320, nr. 3, p. 19-22).

Aan de in *Duitsland* voorgestelde doch uiteindelijk niet in de *Strafprozessordnung* opgenomen wijzigingen liggen geen concrete cijfers ten grondslag waaruit blijkt van de gevolgen van de verschillende maatregelen. Slechts in abstracto is gesteld dat deze veranderingen zouden leiden tot ene besparing van werklust en versnelling van procedures. Alleen voor de verhoging van de drempel voor het hoger beroep in eenvoudige zaken is dit anders. De voorgestelde verhoging zou naar verwachting tot gevolg hebben dat voor ongeveer 95% van de vonnissen van het Amtsgericht het 'verlofstelsel' zou gaan gelden (Opmerkingen van de 'Bundesrechtsanwaltskammer' over de voorgestelde wijzigingen d.d. 31.10.2003, p. 18).

De Engelse en Franse voorstellen zijn niet gefundeerd op gemeten of theoretisch aangeduide gevolgen voor de rechtspleging.